

SOOVITUSED

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2017/761,

26. aprill 2017,

Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu lepingu artikli 3 kohaselt on liidu eesmärk edendada muu hulgas oma rahvaste hüvangu ning selles on sätestatud, et liit taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress. Liit võitleb sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendab sotsiaalset õiglust ja kaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, põlvkondade solidaarsust ja lapse õiguste kaitset.
- (2) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 9 kohaselt võtab liit oma poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel arvesse kõrge tööhõive taseme edendamise, piisava sotsiaalse kaitse tagamise, sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid.
- (3) Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 151 on sätestatud, et pidades silmas sotsiaalseid põhiõigusi, nagu need on määratletud 18. oktoobril 1961 Torinos allkirjutatud Euroopa sotsiaalhartas ja liidu 1989. aasta hartas töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta, võtavad liit ja liikmesriigid oma eesmärgiks tööhõive edendamise ning parandatud elamis- ja töötingimused, et võimaldada nende ühtlustamist samal ajal jätkuva parandamisega, piisava sotsiaalkaitse, tööturu osapoolte dialoogi, inimressursside arendamise, pidades silmas kestvat kõrget tööhõivet ja tööturult väljatõrjumise tõkestamist.
- (4) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 152 kohaselt tunnustab ja edendab liit tööturu osapoolte rolli liidu tasandil, võttes arvesse siseriiklike süsteemide mitmekesisust. Ta hõlbustab nendevahelist dialoogi ja austab nende autonoomiat.
- (5) Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, mis kuulutati esmakordselt välja 7. detsembril 2000 Nice'is Euroopa Ülemkogul, kaitstakse ja edendatakse mitmeid aluspõhimõtteid, mis on olulised Euroopa sotsiaalse mudeli jaoks. Selle harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral.
- (6) Euroopa Liidu toimimise leping sisaldab sätteid liidu pädevuse kohta muu hulgas seoses järgmisega: töötajate vaba liikumine (artiklid 45–48), asutamisõigus (artiklid 49–55), sotsiaalpoliitika (artiklid 151–161), tööturu osapoolte vahelise dialoogi edendamine (artikkel 154), sealhulgas liidu tasandil sõlmitavad ja rakendatavad lepingud (artikkel 155), meeste ja naistele võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmine (artikkel 157), kvaliteetse hariduse ja kutseõppe arendamisele kaasa aitamine (artiklid 165 ja 166), liidu meetmed, millega täiendatakse liikmesriikide poliitikat ja edendatakse koostööd tervise valdkonnas (artikkel 168), majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus (artiklid 174–178), majanduspoliitika üldsuuniste sõnastamine ja rakendamise järelevalve (artikkel 121), tööhõivesuuniste koostamine ja rakendamise kontrollimine (artikkel 148) ning üldisemalt õigusaktide ühtlustamine (artiklid 114–117).

- (7) Euroopa Parlament nõudis tugevat Euroopa sotsiaalõiguste sammast, et suurendada sotsiaalõigusi ja mõjutada positiivselt inimeste elu nii lühemas kui ka keskpikas perspektiivis ning et toetada Euroopa ülesehitust 21. sajandil ⁽¹⁾. Euroopa Ülemkogu rõhutas, et majandusliku ja sotsiaalse ebakindlusega tuleb tegeleda esmajärjekorras. Samuti tuleb luua kõigi jaoks paljutõotav tulevik, kaitsta meie eluviisi ning pakkuda noortele paremaid võimalusi ⁽²⁾. 27 liikmesriigi ning Euroopa Ülemkogu, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni juhitud kohustused Rooma tegevuskavas tegema tööd sotsiaalse Euroopa nimel. See kohustus põhineb jätkusuutliku majanduskasvu põhimõttel ning majandusliku ja sotsiaalse arengu, samuti ühtekuuluvuse ja lähenemise edendamisel, austades samal ajal siseturu terviklikkust ⁽³⁾. Sotsiaalpartnerid kohustuvad jätkuvalt panustama Euroopasse nende töötajate ja ettevõtete heaolu nimel ⁽⁴⁾.
- (8) Euroopa ühtse turu väljaarendamisega viimastel kümnenditel on samal ajal arendatud tugevat sotsiaalõigustikku, mille tulemusena on edendatud vaba liikumist, parandatud elu- ja töötingimusi, tehtud edusamme soolise võrdsuslikkuse, töötervishoiu ja tööohutuse, sotsiaalkaitse ning hariduse ja koolituse valdkonnas. Euro kasutuselevõtt on andnud liidule stabiilse ühisraha, mida kasutab 340 miljonit kodanikku 19 liikmesriigis, muutes seeläbi nende igapäevaelu lihtsamaks ning kaitstes neid rahalise ebastabiilsuse eest. Liit on ka märkimisväärselt laienenud, tänu millele on suurendatud majanduslikke võimalusi ja toetatud sotsiaalset arengut kogu kontinendil.
- (9) Tööturul ja ühiskonnas toimuvad kiired muutused ning üleilmastumise, digirevolutsiooni, muutuva töökorralduse ja demograafilise arenguga kaasnevad uued võimalused ja probleemid. Suur ebavõrdsus, pikaajaline ja noorte töötus või põlvkondadevaheline solidaarsus on probleemsed valdkonnad, mis on liikmesriikides tihti, ehkki erineval määral sarnased.
- (10) Euroopa on näidanud oma otsustavust ületada majandus- ja finantskriis ning tänu otsusekindlale tegutsemisele on liidu majandus nüüd taas stabiilsem, kusjuures tööhõive tase on enneolematult kõrge ja töötus pidevalt langenud. Kriisi sotsiaalsed tagajärjed – alates noorte ja pikaajalisest töötusest kuni suhtelise vaesuseni – on kaugeleulatuvad ning nende tagajärgedega tegelemine on jätkuvalt kiireloomuline prioriteet.
- (11) Suures osas on Euroopa tööhõive- ja sotsiaalsed probleemid tingitud suhtelisest tagasihoidlikust majanduskasvust, mis omakorda tuleneb tööhõives osalemise ja tootlikkusega seotud kasutamata potentsiaalst. Majanduslik ja sotsiaalne areng on tihedalt seotud ning Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine peaks olema osa ulatuslikumatest jõupingutustest, et luua jätkusuutlikum ja kaasavam majanduskasvu mudel, parandades Euroopa konkurentsivõimet ja muutes Euroopa seeläbi paremaks kohaks, kus elada, töötada ja investeerida.
- (12) Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärk on anda juhiseid heade tulemuste saavutamiseks tööhõive- ja sotsiaalvaldkonnas, et tulla toime praeguste ja tulevaste väljakutsetega, mis on otseselt suunatud inimeste põhivajaduste rahuldamiseks, ja selleks et sotsiaalõigusi paremini jõustada ja rakendada.
- (13) Suuremat tähelepanu tuleks pöörata tööhõive- ja sotsiaalküsimustele, et suurendada vastupanuvõimet ning tugevdada majandus- ja rahaliitu. Seepärast on Euroopa sotsiaalõiguste sammast mõeldud peamiselt euroala jaoks, kuid seda saab kohaldada kõigis liikmesriikides, kes soovivad selles osaleda.
- (14) Euroopa sotsiaalõiguste sambas on väljendatud põhimõtted ja õigused, et toetada õiglaseid ja hästi toimivaid tööturgesid ning sotsiaalhoolekande süsteeme 21. sajandi Euroopas. Sellega kinnitatakse liidu õigustikust juba kehtivaid õigusi. On lisatud uusi põhimõtteid ühiskondlikust, tehnoloogilisest ja majanduslikust arengust tingitud väljakutsetega toimetulekuks.
- (15) Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtteid kohaldatakse liidu kodanike ja seaduslikku elukohta omavate kolmandate riikide kodanike suhtes. Kui põhimõte käib töötajate kohta, hõlmab see kõiki töötavaid isikuid, sõltumata nende tööalasest staatusest, töötamise viisist ja kestusest.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi 19. jaanuari 2017. aasta resolutsioon Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta (2016/2095(INI)).

⁽²⁾ Bratislava deklaratsioon, 16. september 2016.

⁽³⁾ Rooma deklaratsioon, 25. märts 2017.

⁽⁴⁾ Tööturu osapoolte 24. märtsi 2017. aasta ühisavaldus.

- (16) Euroopa sotsiaalõiguste sammas ei takista liikmesriikidel või nende sotsiaalpartneritel kehtestamast ambitsioonikamaid sotsiaalseid standardeid. Eelkõige ei või Euroopa sotsiaalõiguste samba sätteid tõlgendada neid õigusi või põhimõtteid kitsendavate või kahjustavate, mida asjaomastes kohaldamisvaldkondades on tunnustatud rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on ühinenud liit või kõik liikmesriigid, sealhulgas 18. oktoobril 1961 Torinos allakirjutatud Euroopa sotsiaalharta ning asjaomased Rahvusvaheline Tööorganisatsiooni konventsioonid ja soovitused.
- (17) Euroopa sotsiaalõiguste samba elluviimine on liidu, selle liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite ühine pühendumine ja vastutus. Euroopa sotsiaalõiguste sambaga sätestatud põhimõtted ja õigused tuleks rakendada nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil nende vastavate pädevuste piires ning kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.
- (18) Liidu tasandil ei tähenda Euroopa sotsiaalõiguste sammas aluslepingutes sätestatud liidu pädevuse laiendamist. Seda tuleks rakendada selle pädevuse piires.
- (19) Liikmesriikide tasandil austatakse Euroopa rahvaste kultuuride ja tavade mitmekesisust, samuti liikmesriikide riiklikku identiteeti ning nende riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi asutuste korraldust. Samba loomine ei mõjuta eeskätt liikmesriikide õigust kindlaks määrata oma sotsiaalkindlustussüsteemi aluspõhimõtted ega tohiks mõjutada selle süsteemi finantstasakaalu.
- (20) Sotsiaaldialoogil on sotsiaalõiguste tugevdamisel ning jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu edendamisel keskne roll. Kõigi tasandite sotsiaalpartneritel on otsustav osa Euroopa sotsiaalõiguste samba järgimisel ja rakendamisel, vastavalt nende sõltumatusele ja kollektiivse tegutsemise õigusele.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

EUROOPA SOTSIAALÕIGUSTE SAMMAS

I PEATÜKK

Võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule

1. Haridus, koolitus ja elukestev õpe

Igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad ühiskonnas täielikult osaleda ja aitavad suunduda edukalt tööturule.

2. Sooline võrddõiguslikkus

- a) Tuleb tagada naiste ja meeste võrdne kohtlemine ja võrdsed võimalused ning edendada neid kõigis valdkondades, sealhulgas tööturul osalemisel, seoses tööttingimustega ja karjääri edendamisel.
- b) Naistel ja meestel on õigus saada võrdväärse töö eest võrdset tasu.

3. Võrdsed võimalused

Hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest on igaühel õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, haridusega ning juurdepääsuga kaupadele ja teenustele. Suurendatakse alaesindatud rühmade võrdsed võimalusi.

4. Tööhõive aktiivne toetamine

- a) Igaühel on õigus saada õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et suurendada tööhõivevõimalusi või väljavaateid töötamiseks füüsilisest isikust ettevõtjana. See hõlmab õigust saada abi töö otsimisel, koolituseks ja ümberõppeks. Igaühel on õigus sotsiaalkaitset ja koolitusõigusi töökoha vahetamisel üle kanda.
- b) Noortel on õigus nelja kuu jooksul pärast töötuks jäämist või õpingute lõpetamist saada kvaliteetne täiendus- hariduse, õpipoisiõppe, praktika- või tööpakkumine.
- c) Töötutel on õigus saada personaalset, pidevat ja järjepidevat toetust. Pikaajalistel töötutel on õigus saada põhjalikku personaalset hindamist hiljemalt siis, kui töötuks jäämisest möödub 18 kuud.

II PEATÜKK

Õiglaselised töötingimused

5. Kindel ja paindlik tööhõive

- a) Töösuhete liigist ja kestusest hoolimata on töötajatel õigus õiglasele ja võrdsele kohtlemisele seoses töötingimustega ning juurdepääsuga sotsiaalkaitsele ja koolitusele. Soodustatakse üleminekut tähtajatutele tööhõivevormidele.
- b) Kooskõlas õigusaktide ja kollektiivlepingutega tagatakse tööandjatele vajalik paindlikkus majanduskeskkonnas toimuvate muutustega kiireks kohanemiseks.
- c) Edendatakse uuenduslikke töökorralduse vorme, mis tagavad kvaliteetsed töötingimused. Toetatakse ettevõtlust ja füüsilisest isikust ettevõtjaid. Lihtsustatakse tööalast liikuvust.
- d) Hoidutakse töösuhetest, mille tulemuseks on ebakindlad töötingimused, sealhulgas keelatakse ebatüüpiliste töölepingute kuritarvitamine. Katseaeg peaks olema mõistliku kestusega.

6. Palgad

- a) Töötajatel on õigus õiglasele palgale, mis võimaldab inimväärse elatustaseme.
- b) Tagatakse piisavad miinimumpalgad töötaja ja tema perekonna vajaduste rahuldamiseks, võttes arvesse riiklikke majandus- ja sotsiaalingimusi, tagades samas juurdepääsu töökohtadele ja motivatsiooni otsida tööd. Hoidutakse palgavaesusest.
- c) Töötasud tuleb kehtestada avatult ja prognoositavalt vastavalt liikmesriikide tavadele ja austades sotsiaalpartnerite tegevusvabadust.

7. Teave töötingimuse kohta ja kaitse töölepingu ülesütlemise korral

- a) Iga töötajat teavitatakse kirjalikult enne töötamise algust töösuhetest tulenevatest õigustest ja kohustustest, sealhulgas katseaajast.
- b) Enne töölepingu ülesütlemist tuleb töötajaid teavitada põhjustest ja näha ette mõistlik etteteatamisperiood. Neil on õigus tõhusale ja erapooletule vaidluste lahendamisele ning saada õiguskaitset, sealhulgas piisavat hüvitist, kui töölepingu ülesütlemine on põhjendamatu.

8. Sotsiaaldialoog ja töötajate kaasamine

- a) Majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel konsulteeritakse sotsiaalpartneritega, lähtudes liikmesriikide tavadest. Neil soovitatakse pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja sõlmida neid olulistes küsimustes, austades samas nende sõltumatust ja kollektiivse tegutsemise õigust. Vajaduse korral rakendatakse sotsiaalpartnerite vahel sõlmitud lepinguid liidus ja selle liikmesriikides.
- b) Töötajaid või nende esindajaid teavitatakse ja nendega konsulteeritakse õigel ajal nende jaoks olulistes küsimustes, eelkõige seoses ettevõtete ülemineku, ümberkorraldamise ja ühinemisega ning kollektiivse koondamisega.
- c) Toetatakse sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamist sotsiaaldialoogi edendamiseks.

9. Töö- ja eraelu tasakaal

Vanematel ja hoolduskohustusega inimestel on õigus piisavale puhkusele ja paindlikule töökorraldusele ning õigus saada juurdepääs hooldusteenustele. Naistel ja meestel on võrdne juurdepääs eripuhkusele, et täita oma hoolduskohustust, ning neil võimaldatakse seda kasutada tasakaalustatul viisil.

10. Tervislik, ohutu ja hästi kohandatud töökeskkond ning isikuandmete kaitse

- a) Töötajatel on õigus töötervishoiu ja -ohutuse kõrgele kaitsetasemele.
- b) Töötajatel on õigus nende ametioskustega kohandatud töökeskkonnale, mis võimaldab neil pikendada oma osalemist tööturul.
- c) Töötajatel on õigus isikuandmete kaitsele töösuhte kontekstis.

III PEATÜKK

Sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus

11. Lapsehoid ja laste toetamine

- a) Lastel on õigus kvaliteetsele ja taskukohasele alusharidusele ja lapsehoiule.
- b) Lastel on õigus kaitsele vaesuse eest. Ebasoodsatest oludest pärit lastel on õigus erimeetmetele, et suurendada võrdseid võimalusi.

12. Sotsiaalkaitse

Töösuhte liigist ja kestusest olenemata on töötajatel ja võrreldavatel tingimustel füüsilisest isikust ettevõtjatel õigus piisavale sotsiaalkaitsele.

13. Töötushüvitised

Töötutel on õigus saada avalikelt tööturuasutustelt piisavat aktiveerimistoetust, et (re)integreeruda tööturule, ning saada piisavaid töötushüvitisi mõistliku aja jooksul kooskõlas nende panuse ja riiklike toetuskõlblikkuse eeskirjadega. Sellised hüvitised ei või mõjuda negatiivse stiimulina kiireks tööle naasmiseks.

14. Miinimumsissetulek

Igäihel, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid, on õigus piisavale miinimumsissetuleku toetusele, et tagada inimväärne elu kõikides eluetappides, ning saada juurdepääs kaupadele ja teenustele. Töövõimeliste inimeste puhul peaksid miinimumsissetuleku toetused olema kombineeritud tööturule (re)integreerumise stiimulitega.

15. Sissetulek vanas eas ja pensionid

- a) Pensionil olevatel töötajatel ja füüsilisest isikust ettevõtjatel on õigus saada pensioni, mis vastab nende panusele ja tagab piisava sissetuleku. Naistel ja meestel on võrdsed võimalused pensioniõiguste omandamisel.
- b) Kõigil eakatel on õigus inimväarikat elu võimaldavatele toimetulekuvahenditele.

16. Tervishoid

Igäihele tuleb võimaldada õigeaegne juurdepääs kvaliteetsetele taskukohastele, ennetavatele ja raviteenustele.

17. Puudega inimeste kaasamine

Puudega inimestel on õigus sissetulekutoetusele, mis tagab neile väärika elu, teenustele, mis võimaldavad neil osaleda tööturul ja ühiskonnaelus, ning nende vajadustele kohandatud töökeskkonnale.

18. Pikaajaline hooldus

Igäihel on õigus kvaliteetsetele ja taskukohastele pikaajalise hoolduse teenustele, kaasa arvatud kodus osutatavad ja kogukonnapõhised teenused.

19. Eluase ja abi kodututele

- a) Abivajajatele tagatakse juurdepääs kvaliteetsele sotsiaalelamiispinnale või eluasemetoetusele.
- b) Kaitsetutel isikutel on õigus saada asjakohast abi ja kaitset sunniviisilise väljatõstmise vastu.
- c) Kodututele tagatakse piisav peavari ja vajalikud teenused, et edendada nende sotsiaalset kaasatust.

20. Juurdepääs esmatähtsatele teenustele

Igäihel on õigus saada juurdepääs kvaliteetsetele esmatähtsatele teenustele, sealhulgas vesi, kanalisatsioon, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne kommunikatsioon. Toetatakse sellistele teenustele juurdepääsu nende inimeste puhul, kes seda vajavad.

Brüssel, 26. aprill 2017

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Marianne THYSSEN